

PI 4189

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE

DE

ISTORIE MEDIE

VOLUMUL XXII

2004

MUZEUL BRĂILEI

EDITURA ISTROS

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE
DE
ISTORIE MEDIE

VOL. XXII, 2004

SUMAR

ȘTEFAN CEL MARE

ȘTEFAN S. GOROVEI, „Maria Asanina Paleologhina, Doamna Moldovlahiei” (I) ...	9
CONSTANTIN REZACHEVICI, Ștefan cel Mare, Ivan III, Sofia Tominicina (Paleolog) și Elena Stefanovna Voloșanca - Legături dinastice și politice	51
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Mănăstirea Putna - Loc de memorie	73
LIVIU PILAT, Mesianism și escatologie în imaginarul epocii lui Ștefan cel Mare	101
IONEL CÂNDEA, Edificii religioase la Cetatea Albă și cetatea Sucevei (secolele XIV-XV)	117
NAGY PIENARU, Moldova și Hanatul din Crimeea. 1484-1492	125
ȘTEFAN ANDREESCU, Un nou act genovez cu privire la Ștefan cel Mare	133
EUGEN DENIZE, Ștefan cel Mare în <i>I Diarii</i> lui Marino Sanudo	137

MISCELLANEA

VIRGIL CIOCÎLTAN, Înțelesul politic al "minunii" sfântului Nicodim de la Tismana	153
VIOLETA BARBU, <i>Genealogia Christi</i> . Forme de reprezentare a conceptului de «persoană»	169

ALEXANDRU MAREȘ, Sfârșitul lumii (anii 7000 și 8000) în textele slavoromâne și românești din secolele al XV-lea – al XVIII-lea	193
IVAN BILIARSKY (Sophia), МОЛИТВЫ НА СОИ ГРЯДУЩИЙ et le rite du couronnement	209

DOCUMENTAR

MÁRIA PAKUCS, "Și nici vămile nu mai sunt cum au fost, ci ați mărit și vămile..." Matia Corvin și reforma sa din 1467	217
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, Frământări în Brașov și Țara Bârsei într-un document din 1496	221
FLORINA CIURE, Relații comerciale între Veneția și Transilvania în secolul al XVI-lea	225
GHEORGHE LAZĂR, Documente inedite din timpul domniei lui Matei Basarab ..	249
CRISTIAN LUCA, EUGEN ZUICĂ, Noi surse documentare privitoare la misionarii catolici din Țările Române în epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu	257
ADDENDA ET CORRIGENDA.....	271

RECENZII ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE..... 279

Documenta Romaniae Historica, seria B, Țara Românească, vol. XXXI (1646) și XXXV (1650), volume întocmite de Violeta Barbu, Constanța Ghițulescu, Andreea Iancu, Gheorghe Lazăr și Oana Rizescu, Edit. Academiei Române, București, 2003, 520 p. și, respectiv, 486 p. (Ștefan Andreescu); *Quellen zur Geschichte der Stadt Hermannstadt (Documente privind istoria orașului Sibiu), Zweiter Band: Handel und Gewerbe in Hermannstadt und in den Sieben Stühlen, 1224-1579 (Volumul doi: Comerț și meșteșuguri în Sibiu și în cele Șapte Scaune, 1224-1579)*, ed. îngrijită de Monica Vlaicu în colaborare cu Radu Constantinescu, Adriana Ghibu, Costin Feneșan, Cristina Halichias și Liliana Popa, Edit. Hora, Sibiu, Societatea de Studii Transilvane Heidelberg, 2003, 580 p. (Lukács Antal); ION VITAN, *Stănești din județul istoric Muscel. Documente, 1502- 1968*, Edit. Corint, București, 2002, 203 p. + 46 il. (Gheorghe Lazăr); LIGIA LIVADĂ-CADESCHI, LAURENȚIU VLAD, *Departamentul de cremenalion. Din activitatea unei instanțe penale muntene (1794-1795)*, Edit. Nemira, București, 2002, 191 p. (Constanța Vintilă-Ghițulescu); MIHAI OPROIU, *Inscripții și însemnări din județul Dâmbovița*, vol. II, literele A-C, Edit. Transversal, Colecția Historica, Târgoviște, 2003, 135 p.; vol. III, literele D-P, Edit. Transversal, Colecția Historica, Târgoviște, 2004, 190 p. (Radu Ștefan Vergatti); ELEK, BENKŐ, *Erdély középkori harangjai és bronz keresztelõmedencéi (Clopotele și cristelnițele medievale din Transilvania)*, Edit. Polis, Cluj-Budapesta, 2002, 541 p. (Tüdös S. Kinga); GEOFFROY DE VILLEHARDOUIN, *Cucerirea Constantinopolului*, Edit. Limes, Cluj, 2002, 212 p. (Ovidiu Cristea); MIHAI ȚIPĂU, *Domnii fanarioți în țările române. 1711 - 1821. Mică enciclopedie*. Cuvânt înainte de Prof. dr. Pashalis M. Kitromilides, Edit. Omnia, București, 2004, 228 p. (Paul Cernovodeanu); EUGEN DENIZE, *Ștefan cel Mare*.

Dimensiunea internațională a domniei, Edit. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2004, 180 p. (Paul Cernovodeanu); *Ștefan cel Mare și Sfânt. 1504-2004. Bibliografie*, Sfânta Mănăstire Putna, 2004, 193 p. (Paul Cernovodeanu); *Ștefan cel Mare și Sfânt. 1504-2004. Portret în istorie*, Edit. "Mușatinii", Sfânta Mănăstire Putna, 2003, 617 p. (Ștefan Aftodor); PETRONEL ZAHARIUC, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan (1653- 1658)*, Edit. Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2003, 609 p. + 55 fig. (Gheorghe Lazăr); TERÉZ, OBORNI, *Erdély fejedelmei* (Principii Transilvaniei), Edit. Pannonia, Budapest, 2002, 222 p. (Tüdös S. Kinga); CRISTIAN MOISESCU, *Arhitectura epocii lui Matei Basarab*, vol. 1, Edit. Meridiane, București, 2002, 158 p. (Radu Ștefan Vergatti); Pr. DANIEL BENGA, *Marii reformatori luterani sași și Biserica Ortodoxă. Contribuții la tipologia relațiilor luterano-ortodoxe din secolul al XVI-lea*, Edit. Sophia, București, 2003, 504 p. (Măria Pakucs); RADU ȘTEFAN VERGATTI, *Populație. Timp. Spațiu. Privire asupra demografiei istorice universale*, Edit. Istros, Brăila, 2003, 364 p. (Bogdan Popovici); LIVIU PILAT, *Comunități tăcute. Satele din parohia Săbăoani (secolele XVII-XVIII)*, cuvânt introductiv Ștefan Gorovei, Edit. „Dumitru Mărtinaș”, Bacău, 2002, 307 p. (Constanța Vintilă-Ghițulescu); *Byzantium and East Central Europe*, edited by Günter Prinzing and Maciej Salamon with the assistance of Paul Stephenson, Cracovia, 2001, 248 p. (=Byzantina et Slavica Cracoviensia – III) (Ștefan Andreescu); *Moldova și economia de schimb europeană. Secolele XIV-XVIII*, volum editat de Viorel M. Butnariu, Edit. Panfilius, Iași, Fundația Academică "A.D. Xenopol", 2003, 140 p. (Liviul Pilat); *Byzance et ses périphéries (Monde grec, balkanique et musulman). Hommage à Alain Ducellier, études reunies par Bernard Doumerc et Cristophe Picard*, Université de Toulouse –Le Mirail, 2004, 478 p. (Ovidiu Cristea); *Caiete de antropologie istorică*, an II, nr. 2 (4), iulie-decembrie 2003, 298 p., număr tematic: *Istoria și antropologia corpului uman* (Constanța Vintilă-Ghițulescu); ANGHEL POPA, *Serbările naționale de la Putna*, Edit. Fundației Culturale "Alexandru Bogza", Câmpulung Moldovenesc, 2004, 222 p. (Șerban Papacostea); *Studia Medievalia*, I, *Lucrările Masteratului de Studii Medievale Central-Europene*, Cluj-Napoca, (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filozofie, Departamentul de Istorie), Presa Universitară Clujeană, 2004. (Șerban Papacostea); *Romanian and Polish Peoples in East-Central Europe (17th – 20th Centuries)*, edited by Veniamin Ciobanu, Edit. Junimea, Iași, 2003, 248 p (Romanian Academy, "A. D. Xenopol Institute of History" Iași) (Șerban Papacostea).

IN MEMORIAM ION GHEȚIE (1930-2004) (Violeta Barbu)..... 309
 ABREVIERI 313

MISCELLANEA

VIRGIL CIOCIȚAN, "La semnificația politologică a termenului 'națiune'" de Ștefan Andreescu, 171

"Studii și Materiale de Istorie Medievală", vol. XXII, 2004, p. 1-213

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE

DE

ISTORIE MEDIE

VOL. XXII, 2004

SOMMAIRE

LE RÈGNE D'ETIENNE LE GRAND (1457-1504)

ȘTEFAN S. GOROVEI, „Maria Asanina Paleologhina, Princesse de Moldovalachie (I)	9
CONSTANTIN REZACHEVICI, Etienne le Grand, Ivan III, Sophie Tominicina (Paleologue) et Hélène Stefanovna Voloșanca. Rapports dinastiques et politiques	51
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Le monastère de Poutna - lieu de memoire	73
LIVIU PILAT, Le messianisme et l'eschatologie dans l'imaginaire de l'époque d'Etienne le Grand	101
IONEL CÂNDEA, Edifices religieuses à Cetatea Albă et à Suceava	117
NAGY PIENARU, La Moldavie et le Khanate de Crimée 1484-1492	125
ȘTEFAN ANDREESCU, Un document génois concernant Etienne le Grand	133
EUGEN DENIZE, Etienne le Grand dans les <i>I Diarii</i> de Marino Sanudo	137

MISCELLANEA

VIRGIL CIOCÎLTAN, La signification politique du "miracle" de Saint Nicodème de Tismana	153
--	-----

VIOLETA BARBU, <i>Genealogia Christi</i> . Formes de représentation de l'idée de «personne»	169
ALEXANDRU MAREȘ, La fin du monde (années 7000 et 8000) dans les documents slavo-roumains et roumains (XVe – XVIIIe siècles)	193
IVAN BILIARSKY (Sophia), <i>МОЛИТВЫ НА СОИ ГРЯДУЩИЙ</i> et le rite du couronnement	209

DOCUMENTAR

MÁRIA PAKUCS, La Réforme de Mathias Corvin en 1467	217
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, Emeutes à Brașov et dans la région de Bârsa dans un document de 1496	221
FLORINA CIURE, Relations commerciales entre Venise et la Transilvanie au XVIe siècle	225
GHEORGHE LAZĂR, Documents inédits du règne de Matei Basarab	249
CRISTIAN LUCA, EUGEN ZUICĂ, Nouveaux documents concernant les missionnaires catholiques dans la Valachie et la Moldavie à l'époque de Matei Basarab et Vasile Lupu	257
ADDENDA ET CORRIGENDA	271
COMPTES-RENDUS ET NOTES BIBLIOGRAPHIQUES	279
IN MEMORIAM ION GHEȚIE (1930-2004) (<i>Violeta Barbu</i>)	309
ABREVIATIONS	313

CONTENTS

THE REIGN OF STEPHEN THE GREAT (1527-1551)

STEFAN Ț. GOROVEI, "Marie Aximira-Frédérique, Princess Of Moldavia" (I)	169
CONSTANTIN REZACHEVICI, "Stephen the Great, Ivan III, Sofia Tomislavna (Petrovna) and Their Relations: A Study in Political Relations"	193
MARIA MAGDALINA SZÉKELY, "From Moldavia As a Land of Missions"	209
LIVIU PETR. MĂCĂȘAN, "Missions and ecclesiastical life during the reign of Stephen the Great"	217
IONEL CĂNTEA, "Religion in the Moldavian Principalities 1484-1502"	249
NAGY FERENC, "Moldavia and the Ottoman Empire: 1484-1502"	257
STEFAN ANIBREȘCU, "A New Genoese Document about Stephen the Great"	271
STEFAN BĂLĂȘTEANU, "The Great Stephen in Maria Aximira's Diary"	279

ADDENDA

VIOLETA BARBU, "The political meaning of the 'miracle' of Saint Nicholas"	271
---	-----

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

STUDII ȘI MATERIALE

DE

ISTORIE MEDIE

VOL. XXII, 2004

CONTENTS

THE REIGN OF STEPHEN THE GREAT (1457-1504)

ȘTEFAN S. GOROVEI, „Maria Asanina Paleologhina, Princess Of Moldavia” (I)	9
CONSTANTIN REZACHEVICI, Stephen the Great, Ivan III, Sofia Tominicina (Palaeologus) and Elena Stefanovna Voloșanca – Dinastic and Political Relations	51
MARIA MAGDALENA SZÉKELY, Putna Monastery As «Lieu De Memoire»	73
LIVIU PILAT, Messianism and eschatology during the time of Stephen the Great ..	101
IONEL CÂNDEA, Religious Edifices at Cetatea Albă and Suceava	117
NAGY PIENARU, Moldavia and the Crimean Khanate. 1484-1492	125
ȘTEFAN ANDREESCU, A New Genoese Document about Stephen the Great	133
EUGEN DENIZE, Stephen the Great's Image in Marino Sanudo's <i>I Diarii</i>	137

MISCELLANEA

VIRGIL CIOCÎLTAN, The political meaning of the "Miracle" of Saint Nicodim of Tismana	153
--	-----

VIOLETA BARBU, <i>Genealogia Christi</i> . Forms of Representations of the Concept of „Person”	169
ALEXANDRU MAREȘ, The End of the World (years 7000-8000) in Slavo-Romanian and Romanian Texts from the 15th - 18th centuries	193
IVAN BILIARSKY (Sophia), <i>МОЛИТВЫ НА СОИ ГРЯДУЩИЙ</i> and the ritual of coronation.....	209

DISCUSSIONS AND DOCUMENTS

MÁRIA PAKUCS, A Reform of Mathias Corvin from 1467	217
ALEXANDRU CIOCÎLTAN, Social Uprisings in Brașov și Bârsa County reflected in a document from 1496	221
FLORINA CIURE, Commercial Relations between Transylvania and Venice in the XVI th century	225
GHEORGHE LAZĂR, Unpublished Documents from the Reign of Matei Basarab	249
CRISTIAN LUCA, EUGEN ZUICĂ, New documents concerning the Catholic Missionaries in Wallachia and Moldavia during the reign of Matei Basarab and Vasile Lupu	257
ADDENDA ET CORRIGENDA	271
REVIEWS AND BIBLIOGRAPHICAL NOTES	279
IN MEMORIAM ION GHEȚIE (1930-2004) (<i>Violeta Barbu</i>)	309
ABBREVIATIONS	313